

NESUGRĮŽĖLIS

Kino apysaka

Pastaruoju metu neretai reiškiama nuomonė, kad išgelbėti nuo didėjančio visuomenės destabilizavimosi galinti "geležinė ranka". Randasi "geležinės rankos" sindromas. Tačiau naujos diktatūros įsigalėjimas būtų turbūt ne stabilizavimas, o veikiau galas demokratizavimui. Aleksandro Kabakovo antiutopijoje "Nesugrįžėlis" kaip tik ir parodoma, kur gali atvesti nauja diktatūra, tai priminimas apie restalinizacijos tikimybę.

Kaip pasakė "Nesugrįžėlio" autorius televizijos laidoje "Požiūris" (89.10.7), jam nesinorėtų būti blogu pranašu, ir jei kas panašaus atsitiktų, tai ne todėl, kad pasidarė lengviau alsuoti, o todėl, kad kai kas stengiasi tam sukliudyti.

Veiksmo vieta - Maskva, laikas - tai dabartis, tai 1993 metai pakaitomis. Pagrindinis herojus yra ekstrapoliatorius, jis lengvai pakliūva į ateitį ir grįžta atgal. Netolimos ateities Maskvoje po perversmo siaučia teroras, o nepriklausomoje Estijoje internuojami Rusijos piliečiai. Kas sukėlė terorą - pertvarka ar jai priešiškos jėgos? Ar įmanoma įsivaizduoti, kad nepriklausomose Pabaltijo respublikose būtų internuojami kitų respublikų piliečiai? Nors šitokia galimybė nesinorėtų, visuomeninių lūžių metu mažumos kartais pajunta netikrumą ar baimę, kuri daugumai atrodo nepagrįsta... Šiaip ar taip, randantis demokratijai, atsiranda ir daugumos bei mažumos santykių problema.

Be to, šis kūrinys dar kartą akivaizdžiai patvirtina tą paprastą tiesą, kad perversmai, revoliucijos ir teroras yra didžiausias blogis, o gėris, visuomeninio blogio antipodas, yra teisinė valstybė, reformų kelias, demokratija.

Niekada taip nesigraūžiau, kad neturiu didelių literatūrinių gabumų, kaip dabar. Blankus ir neišraiškingas arba, atvirkščiai, pernelyg pretenzingas stilius, koku kadaise užrašinėčiau savo eksperimentų rezultatus, visiškai netinka dabartinėmis aplinkybėmis. Ir manau, kad natūralus ir visiškai nepatiklumas, su kuriuo bus sutiktas šis pasakojimas, - jeigu jis nesusilauks patiklumo, tai nesusilauks ir susidomėjimo, nes įdomus gali būti būtent ir tikrai visišku įtikimumu ir tikslumu, - manau, kad skaitytojų nepatiklumas - jeigu po viso to, kas atsitiko, jie kada nors vėl atsiras - visiškai panaikins tą praktinį efektą, kurio pasiekti man norėtusi.

Didieji tikėjimo skelbėjai, sugebėję patraukti žmones, neabejotinai turėjo ir didelį literatūrinį talentą. Evangelistai ne ką tebtų nuveikę, skleisdami Kristaus tiesą, jei nebūtų buvę genialūs rašytojai. Deja, lygiai taip pat dažnai, o gal net dažniau žodžio dovaną turėdavo ir piktadariai, ir šarlatanai, ir neižvalgūs, riboti kvailiai, geidę visuotinio gėrio. Pastarieji būdavo net pavojingesni už paprastus niekšelius, - narkotikas tuo baisesnis, kuo natūraliau jis įsijungia į medžiagų apykaitą, ypač jei ir pats jo vartojimas teikia malonumo.

Beje, apie tai dar bus progos čia pasamprotauti. Juk tai, kas sudaro mano pasakojimo objektą, yra tikrai išsakytos minties iliustravimas.

Jie atvyko tiesiai į institutą.

Laboratorijoje suskambo telefonas, aš pakėliau ragelį ir išgirdau kadrų skyriaus viršininko balsą - vaidingą balsą iš esmės jau gana romaus našlaujančio senio, kurio naivios gudrybės ir intrigos seniai nublanko mano jaunų ir mokytų kolegų elegantiško kanibalizmo fone.

- Jura, - kreipėsi jisai "tu" į mane vyresniojo teisėmis, malonėk užėiti pas mane.

- Truputį vėliau, - atsakiau gana atsainiai. Eiti per visą pastatą nesinorėjo, o dar ant stalo gulėjo krūva nepasirašytų lentelių, o iki pietų aš nutariau būtinai iki galo jas sutvarkyti. Be to, senis man

jau seniai nebeturėjo jokios valdžios, net ir dėl charakteristikos: reikės - tai ir be jo palaiminimo pasirašysiu ir važiuosiu... Bet Averjano Pavlovičiaus balsas pasidarė reiklus ir tuo pat metu įtaikus kažkodėl:

- Užeik, aš gi tavęs prašau. Tuoju pat užėik, girdi?

Keiksnodamas žymiai stipriau, negu to nusipelnė situacija ir negu įprasta prie damų - tiesa, mūsų institute, kaip ir daugelyje panašių įstaigų, jau seniai buvo įprasta ir prie damų, - aš patraukiau į kadrus. Išlindau iš užstalės, iššokau iš laboratorijos, nubildėjau trumpais, per pusę aukšto, laiptais ir pasileidau ilgu koridoriumi. Melsvai murzinos valdiškos sienos, amžinai mirksinčios aplaužytos dienos švištos lempos ir archaiški kiliminiai takeliai, užtiesti aptryptu audeklu, teikė mūsų institutui atkampios provincijos prasčiausios kontoros išvaizdą. O juk tai buvo akademinis institutas, ir užsieniečių delegacijos stebėdavosi, neįstengdamos suderinti mūsų tyrinėjamų problemų, bendradarbių mokslinių vardų ir laipsnių su instituto koridorių, o ypač bufeto ir tualetų interjeriais. Tupyklos pas mus buvo įžymios net pagal tėvyninius standartus.

Man įėjus į Averjano kabinetą, iš už milžiniško seifo pakilo nuo kėdžių dvi žmogystos. Vienas žengtelėjo priekin ir stebėtinai mikliai atliko iškart keletą judesių: atkišo pasisveikinti dešinę ranką, kurią aš mašinaliai paspaudžiau, kairiąją iš kažkur ištraukė ir atskleidęs akimirksniui kyštelėjo man prie veido didoką pažymėjimą, kuriame aš nespėjau perskaityti nei vardo artėvavardžio, nei pavardės, nei pareigų - nieko, tik organizaciją, tuoj pat pažymėjimą paslėpė ir, nepaleisdamas dešiniąją ranką mano rankos, savo kairiąją mostelėjo į draugo pusę, neaiškiai pristatydamas jį, tuo pat metu ėmė pats sėstis, taip truktelėjęs mane žemyn, kad ir aš atsidūriau ant kėdės. Akimirksniu atsisėdo ir kitas, ir dviese jie sudarė tarsi trumputį pusratį, kurio viduryje sėdėjau aš.

Kai atitokau, Averjano jau nebebuvo kabinete. Tik mėtėsi ant stalo kažkokie įsakymai ir stovėjo pusiau pravira skardinė dėžutė su antspaudu pagalvėle.

Pajutau, kad mano veidas įgavo seniai neturėtą išraišką. Atseit, kas čia tokio, nieko ypatingo, mes žmonės vėtyti ir mėtyti, suprantam viską kiaurai, ir toks vizitas visai nestebina, dalykas natūralus ir net būtinas, nors, žinoma, ne be komiško atspalvio... Maždaug tokia išvaizda: na, vyručiai, paklausysim, ką jūs pasakysit...

- Jurijau Iličiau, - nenustodamas šypsotis pasakė tas, kuris spaudė ranką, - na, atėjom paklausti, ką jūs mums papasakosit.

Klausimas buvo nuostabiai tiesus ir tuo pat metu visiškai beprasmiškas. Todėl atsakyti galėjau nesusimąstydamas.

- O apie ką, tiesą sakant? Atleiskit, jūsų vardo tėvavardžio nenugirdau... ir jūsų draugo...

- Igoris Vasiljevičius! Tai aš kaltas, mano balsas tylus ir dikcija nekokia... Igoris Vasiljevičius aš. Atleiskite jau mums už trukdymą... O čia štai, prašom gerbti ir mylėti, jaunas mūsų draugas, pradedantis, galima sakyti, stažuotojas, aš tai jau seniai, o jis pradeda tik tai. Sergejus Ivanovičius, jį ir be tėvavardžio galima, jaunas dar, o mes galvojom galvojom, į ką čia mums kreiptis, ir štai nusprendėm į jus, jūs suprantat, mes, žinoma, iš pradžių viską sužinojom, apie jus visi, Jurijau Iličiau, tik tai pagarbiai atsiliepia, į ką kitą mes dar penkiskart pagalvoję būtume, prieš kreipdamiesi...

- Ir visai, tikriausiai, nebūtume kreipęsi, - įsiterpė Sergejus Ivanovičius. Igoris Vasiljevičius užsičiaupė ir staiga smagiai nusikvatojo.

- Cha-cha-cha, och prajuokinai, Sergejau, och... Ir žinoma, jis juk teisus, Jurijau Iličiau, ir visai nebūtume kreipęsi, bet jus čia institute nepaprastai gerbia, ir vadovybė, ir taip, žinote, eiliniai draugai, nepaprastai geri atsiliepimai, ir kaip specialistas, ir iš žmogiškosios pusės, o mums juk irgi nesinori į bet ką kreiptis, žmonių, jūs žinote, Jurijau Iličiau, įvairių yra, vieno paklausi, o jis ir nežino nieko... Jūs rūkote? Rūkykit.

Čia mes visi trys draugiškai užsirūkėme, tuo tarpu jie ilgokai apžiūrinėjo mano cigarečių pakelį ir susižvalgę palingavo galvas, net ir aš atidžiai apžiūrėjau prieš įkišdamas kišenėn, bet nieko nepamačiau.

- Jurijau Iličiaus, - nutaisęs rimtą miną, pasakė jaunesnysis, Sergejus Ivanovičius, - na, mes atėjom paklaustyti, ką jūs mums papasakosit.

- O apie ką, tiesą sakant? Atleiskit, vardas tėvavardis jūsų... Sergejus...

- Ivanovičius. Jūs vardus prastai įsimenat? Štai ir mūsų Igoris Vasiljevičius taip pat... pasakys jam vardą tėvavardį, o jis jau ir pamiršęs. Kaip, sako, vardas tėvavardis to, apie kurį tu raportavai, Sergejau? Aš sakau - na, kaipgi jūs neatsimenat, Igori Vasiljevičiaus, Džeimsas Frenklinas Lopatofas, o jis sako...

- Būna, būna, Jurijau Iličiaus, - pertraukė jaunesnįjį Igoris Vasiljevičius. - Bet mes tai atėjom paklaustyti, ką jūs mums papasakosit.

- Bet, tiesą sakant, ką aš jums galiu papasakoti? Igori...

- Vasiljevičiaus. Taip jau mūsų giminėje ir tęsėsi: aš Igoris Vasiljevičius, o tėvas mano Vasilijus Igorevičius buvo. O senelis - vėl Igoris Vasiljevičius...

- O man Jesenino garbei motina vardą davė, - tuoj įsiterpė jaunesnysis. Vėl visi užsirūkėme.

- Taip, - tarė Igoris Vasiljevičius, išpūsdamas dūmą į šalį ir nuvydamas jį ranka, - čia jūs, Jurijau Iličiaus, tiesiog iš kuklumo save apšneke.

- Kaip tai? - nuo trečios iš eilės cigaretės mano burnoje buvo bjauriai kartu.

- Tai va, kad literatūrinio talento neturit ir panašiai. Aš juk, jūs pats suprantate, tarnybos reikalais viską, ką jūs rašote, skaičiau, bet aš, žinoma, ne specialistas. Bet juk ir iš specialistų girdėjau, kad nepaprastas jūsų literatūrinis talentas ir kalba labai turtinga, tiesa, Sergejau? Štai Sergejus neleis sumeluoti, jis tarp mūsų nepaprastai sąžiningas, bet irgi pasakys, kad ne tik jūsų institute, o gal ir visoje Maskvoje tokios turtingos kalbos niekas neturi. Ir iš vadovybės pusės apie jūsų kalbą patys palankiausi atsiliepimai, ir eiliniai bendradarbiai labai gerbia...

- Na, kuo čia dėtas mūsų institutas? - paprieštaravau aš ir buvau besiekiąs cigaretės, bet apsigalvoju. - Ką mūsų institute supranta apie kalbą? Juk institutas ne literatūros ir ne rusų kalbos...

- Ne, ne! - šoktelėjo Igoris Vasiljevičius ir visu kūnu palinko ant kėdės į priekį, net jo švarkas prasiskleidė, bet jis tuoj pat jį vėl susiautė. - Ne, ir institute, ir apskritai supranta, būkit tikras, vertina jus ir žino, kam dera žinoti, aišku. Štai aš jums tokį pavyzdį pateiksiu: parašėte jūs, sakykim...

- Na, ką? - pertraukiau aš, nes jis mane jau baigė išvesti iš kantrybės tuo tuščiu ir primityviu meilikavimu. - Na, ką aš parašiau? Samprotavimą apie ryšį tarp tikėjimo esmės ir pamokslo formos? Ar apie teisingumo iliuzijas? Ir viena, ir kita - skurdžiausiu, valdiškiausiu stilium...

- Na, ne tik, - trumpai burbtelėjo Sergejus Ivanovičius ir netgi tarsi įsižeidė kaip vaikas...

- Teisingai, - nuvijęs nuolatinę šypsena, palaikė Igoris Vasiljevičius. - Teisingai Sergejus sako: būtent ne tik, Jurijau Iličiiau! Argi jūs negalit parašyti labai meniškai? Dar ir kaip galite. Jei panorėsit mums padėti. Mes juk galvojame, kad jūs panorėsit mums padėti, teisingai? Mes gi jūsų neverčiame, Jurijau Iličiiau, mes tik prašome: parašykit. Juk jūs tikriausiai nė nenumanot, o mums tikrai žinoma: toks banalybių srautas pliaupia dabar į mūsų tėvyninę literatūrą, toks srautas!.. Siaubas. O jūs mums labai galėtumėt padėti.

- Ne, vyrai, - pasakiau ir užsirūkiau. - Nesuprantu, kuo aš vis dėlto galiu jums padėti. Visiškai nesuprantu. Negana to, kad aš visai neturiu žodžio jausmo, aš visiškai nemoku ko nors pramanyti. Aš fantaziją laikau padoriam eksperimentui absoliučiai netinkama savybe ir niekad nieko ir apie nieką neimsiu prasimanyti...

- Jūs įžeidinėjat mus, - tarė Sergejus Ivanovičius, - garbės žodis. Negi mes jūsų prašome ką pramanyti? Mums ir į galvą neateitų jūsų šito prašyti...

- Ir į galvą neateitų, - tarė Igoris Vasiljevičius, - jūs tiesiog įžeidinėjat

mus. Mūsų redakcija visai kitokia, mės fantazijomis arba, kaip jūs sakote, prasimanymais, apskritai nesidomim. Tiesiog jūs taip įsivaizduojate: jeigu mes, vadinasi, fantazija, beletristika, romanai, nemigo naktys, tragedijos, kaip Balzako laikais...

- Ar net kokio Dostojevskio laikais, - pridūrė Sergejus Ivanovičius ir vos pastebimai šyptelėjo. - Tiesiog nusikaltimas ir bausmė. Visa tai jau seniai praėjo, Jurijau Iličiiau, dabar visidomisi tik tai dokumentiškais dalykais.

- Laikai kiti, - rimtai užbaigė Igoris Vasiljevičius.

- Bet apie ką gi aš galiu parašyti?! - čia ir aš prasijuokiau. Iš šalies mes buvom, žinoma, panašūs į visiškai vienodus žmones, kolegos literatai šnekučiuojasi. "Aš jau visai perėjau į jų toną", - pagalvoju pasibaisėjęs. - Na, pavyzdžiui, aprašyti mūsų pokalbį? Vaizdžiai, su veikėjais...

- Būtinai! - sušuko jie kaip vienas ir, akimirksniu pašokę, puolė spausti man rankas. - Jums puikiai išeis. O mes jau paskambinsim, jūs atleiskit, kai tik parašysit, tuoj ir paskambinsim... Ačiū jums! Tiesiog taip ir darykit, keturis-penkis puslapius, mašinėlė, per du intervalus, paraštės standartinės. Taip ir rašykit: atseit, jie atvyko tiesiai į institutą, ir taip toliau. O paskui pereikit iškart prie svarbiausio: nočj, ulica, fonarj, aptieka, na, ir taip toliau. Gatvę žinot?

- Žinau, žinau, - atsakiau paspausdamas rankas.

- Na, taip ir rašykit: tokia ir tokia gatvė, pašto indeksas, jei centre, nebūtinai... dar sykį linkim viso labo!

- Duokit, aš jums leidimą pasirašysiu, - pasakė Sergejus Ivanovičius griežtai.

Igoris Vasiljevičius aukštai, kad net sutraškėjo, užlaužė man ranką už nugaros ir nestipriai stuktelėjęs keliu išstūmė mane instituto koridoriun. Koridoriuj buvo tuščia, ir tik tolimajame gale švietė viena lemputė - naktinė, budinčioji.

Ledinis vėjas nešė sniegą zigzagais, ir baltos sruogos, tarsi rodydamos man kelią, suko iš Gruzinių į Tverės gatvę. Kažkur Mas-

lovkos pusėje drioksėjo serijos - ko gero, šaudė stambaus kalibro kulkosvaidis iš bêtėero. Išsitraukiau iš po striukės tranzistorių ir įjungiau trumpam - baterijos jau ir taip katastrofiškai išsekvotos. "Vakar Kremliuje, - kalbėjo diktorius, - prasidėjo Rusijos Demokratinių Partijų Sąjungos Pirmasis Ypatingasis Steigiamasis suvažiavimas. Suvažiavime dalyvauja visų Rusijos politinių partijų delegatai. Svečių teisėmis į suvažiavimą atvyko užsienio delegacijos - Užkaukazės Krikščionių Demokratų partijos, Turkestano Socialfundamentalistų, Suvienytųjų Bucharos ir Samarkando Emyratų Konstitucinės partijos, Pabaltijo Federacijos Katalikų radikalų, taip pat Sibiro Kairiųjų komunistų (Irkutskas). Pirmąją suvažiavimo dieną pranešimą perskaitė Parengiamojo Komiteto sekretorius - prezidentas generolas Viktoras Andrejevičius Panajevas. Maskvoje dabar nulis valandų trys minutės. Tęsiame žinias. Vakar Persų įlankoje neatpažinti lėktuvai bombardavo Jungtinių Amerikos Valstijų taikių laivų vilkstinę. Laivai plaukė su neutralia Lenkijos vėliava, bet tai nesulaikė klerikaliųjų fašistų. Pasaulio visuomenė karštai palaiko taikingas pastangas..."

Išjungiau imtuvą ir nuėjau Tverės gatve. Iš abiejų pusių plačios, mėnulio ryškiai apšviestos gatvės traukė žmonės. Po vieną, po du leidosi jie nuo Bresto stoties žemyn, centro link. Visi su krepšiais, daugelis ant pečių nešėsi mažas subliuškusias kuprines - paskutinė prieškario mada. Ir daugelio kailinių, striukių, paltų skvernai pūpsėjo kaip ir manieji, o kai kas nešėsi "kalašnikovus" ir visai - kadangi buvo nakties metas - nesislėpdami. Švietė mėnuo, ir jo šviesoje vingiuodamos tįso sidabrinės sniego gijos, ir kartkartėmis pasigirsdavo ūžimas ir pačiu grindinio viduriu pražlegėdavo lengvasis tankas arba, tarškėdama surūdijusiais skylėtais sparnais, prašliuozdavo palaikė "Volga", irėjo šaligatviais žmonės - ir pusbalsiu vedamų pokalbių, alsavimo bei kojų šiūravimo duslūs garsai sklido virš gatvės.

Atsiminiau, kaip kadaise, seniai seniai, o tiksliau - lygiaiprieš dešimt metų - aš jauėjau naktį Tverės gatve, tada dar Gorkio, ir mano kelionės

tikslas buvo beveik tas pat, kaip ir dabar. Man turėjo sukakti keturiasdešimt metų, buvo sukviesta minia svečių, jau buvo pripirkta degtinės, tada ji dar buvo parduodama visiškai laisvai, ir niekam iš stovinčių eilėje gėrimų nereikėdavo baimintis pakliūti į istrebitelių būrio surengtas gaudynes, bet štai, pamanykit tik, trūko mums su žmona delikatesų jubiliejiniam stalui. Mums atrodė, kad parduotuvėse nyku, kad norint gauti maisto prekių tenka per daug bėgioti... Ir mes nutarėm užsakyti restorane. Ir, keikdamas mūsiškąjį nesibaigiantį deficitą visko,ėjau tamsią gatvę į kulinariją to užsakymo. Prie tos garsiosios kulinarijos panašiais tikslais dar gerokai prieš atidarant susidarydavo didelė eilė. Ir kaip aš tada niršau! "Naktį! Eilė! Prie maisto!" O užsakyme ko tik nebuvo - atrodo, net mėsos buvo... ar sviesto... jau nebepamenu. Galbūt nieko šito nebuvo. Galbūt man tai pasivaideno tokią pat mėnesėtą speiguotą naktį, kai lygiai taip pat apmirusiame mieste šmižinėjo sniego gyvačiukės ir taip pat tratėjo kulkosvaidžiai - man prisisapnavo ir šitie dubenėliai bei lėkštutės, ir patiekalai, ir kažkokie kepsniai bei kotletai, ir deginantis gurkšnis degtinės, ir kavos kvapas, ir svečiai, kurie įeidavo be ginklų, išsipuošę svečiai padoriais, nesudraskytais drabužiais...

Priešakyje, kažkur Strastnaja aikštės pusėje, driokstelėjo sprogimas. Ir gatvė akimoju ištuštėjo - tiktai paskutiniai šešėliai šmėstelėjo sienomis ir išnyko laiptinėse ir tarpuvartėse. Aš smukau už kampo, puoliau prie pažįstamų durų - tai buvo senoviškas namas, kuriame prabėgo mano vaikystė, - dar vienas iš tos daugybės sutapimų, kuriais mes nustojome stebėjęsi šitokiomis naktimis. Durys, aišku, buvo užkaltos. Aš nusiplėšiau nuo kaklo automatą, pasukau ir užmoviau durklą, užkišęs atlupau juo lentą... Laiptinėje buvau ne vienas.

- Tik šaudyti nesumanyk, - pasigirdo prikimęs balsas, kurį aš ne iškart supratau esant moterišką. - Tu į aikštę?

- Na, galimas daiktas, - atsakiau atsargiai. - Jūs... kur jūs? Aš čia nematau...

- Maskvietis, - atsiduso moteris, ir aš, apsipratęs tamsoje,

pastebėjau jos siluetą. Jinai stovėjo aikštelėje tarp pirmo ir antro aukšto ir juodavo melsvame lango stačiakampio fone. - Iš kalbos justis - maskvietis. O aš nuo Dnepropetrovsko, kaip ji dabar?.. Nuo Katerinoslavo, taip. Štai atvažiuom. O tu nežinai, kaip čia pas jus, Maskvoj, kokio nors apavo galima gauti ar ne? Vienas vargas...

- Nežinau, - atsakiau aš gerokai šalčiau negu ketinau. - Manęs nedomina apavas.

- O tai kas jus domina? - perėjo prie "jūs" moteris. Ji nulipo laiptais, priėjo arčiau. - Pridęgti turėsite?

Aš prišliejau automatą prie sienos, išsitraukiau žiebtuvėlį, įžiebiau. Liepsnelė apšvietė palenktą moters veidą, cigaretę, pirštus...

- Oi, ačiū, - pasakė moteris, įtraukusi ir išpūtusi dūmą. Žiebtuvėlio liepsnelė dar plazdėjo. Iš apačios, nuo mano delnų, moteris pakėlė į mane apšviestas akis. Būtent tokį veidą ir tikėjau išvysti - kiek jau mačiau jų, tų gražuolių iš šalies pietų, kurios plūdo į Maskvą dar tais beveik užmirštais laikais, kai galima buvo stovėti eilėse prie batų, nerizikuojant papulti ant vėduokle besiskleidžiančių šuvių iš tarpuvartės priešais, pakliūti į nagus negailestingai Komisijai patikrinimo metu ar susidurti su apkvaitusių dvylikamečių benzino uostytojų šutve... Kiek kartų mane suviliodavo tie liesoki, taisyklingų ir subtilių bruožų veidai, kiek sykių mane suviliodavo šitas gražuolės laumės ir madų žurnalo modelio derinys...

Užgesus žiebtuvėlio liepsnelei, tamsoje ir vėl pasivaideno man tas amžinas užkariautojos veidas - striuka ir tiesi nosis, išsišovę skruostikauliai, rimtos ir švelnios plačios akys.

- Ir ko šiandien toje aikštėje galėtų būti? - mąsliai tarsi pati savęs paklausė atvykėlė. - Reikėtų suvaikščioti...

- Šiandien pirmadienis, - tariau aš. Magija paveikė, ir visas mano gerumas bei taip ir neišnykęs visažinio maskvėno noras pasirodyti atgijo, aš pasidaviau to neregimo paveikslo apgaulei. - Pirmadieniais ten daug ko būna. Galim eiti kartu...

- O galima ir kartu... - prasijuokusi pradėjo moteris, ir tas

juokas labai tiko prie jos frazių komiškos intonacijos, bet kalbos baigti nespėjo. Už durų, čia pat skersgatvyje, suburzgė automobilio motoras, kažkas trinkelėjo ir nuskambėjo ir tuoj pasigirdo daugelio kojų trepsėjimas, šūkšmai: "Kuda? Stoj, stoj, suka!.. Vagie! Spekuliantel!.. Stok!" Akimoju pastvėręs automata, aš sučiupau tamsoje moterį už rankovės - rankovė buvo slidi, odinė - ir užlėkiau kartu su ja aukščiau vienu aukštu.

- Štai, duris atidarėte, dabar pas mus įpuls, - uždususi sušnibždėjo moteris. Čia, aikštelėje, langas buvo tiesiai į skersgatvį. Apšviestas mėnulio šviesos, moters veidas prarado beveik visą fotogenišką grožį ir tapo tikrai raganiškas. Stumtelėjau ją į tarpusienį, parankiau pasičiupau automata ir atsargiai prigludau prie stiklo.

Skersgatvyje pamačiau kokį aštuoneta žmonių. Kiek įžiūrėjau, visi buvo apsirengę kariškai, su desantininkų bušlatais, valiūkiškai pūpsančiomis beretėmis, bet iš įvairiarūšių batų ir kelnų buvo aišku, kad tai ne nuolatinė kariuomenė.

- Afganai... - kimiu nuo išgąščio balsu šnibžtelėjau moteriai, bet atsakymo neišgirdau - tai, kas vyko skersgatvyje, pribloškė mane, ir žiūrėti nesinorėjo, ir akių atitraukti negalėjau.

Skersai gatvės gulėjo ant šono mašina - turbūt palaikis "mersede-sas". Sprendžiant iš sudarkyto asfalto priešais, ji apsivertė sprogus granatai, kurią mes girdėjom. Aplink šitą mašiną ir grūdosi žmonės su beretėmis. Pro atidarytas viršuje dureles jie norėjo ištraukti kažkokį žmogų. Buvo matyti, kad žmogus nukentėjo nesmarkiai - kaip ten bebūtų, jis ir pats stengėsi išlįsti, tuo pat metu gindamasis nuo įtemptųjų rankų... Ištrauktą dviese laikė jį už alkūnių, pasivėdėję į šalį. Paskui pro tas pačias dureles ištraukė moterį. Ją tąsė tarsi negyvą, - jos kūnas susmuko ant nešikų rankų, persilenkė dvilinkas, maskatavo vienplaukė galva. Ištraukė ir ją, pasodino, atrėmę į bagažinę... Tuo tarpu tie du, laikiusieji vyriškį, pavedė jį į vidurį skersgatvio, priėjo trečias, žemai ištiestomis rankomis laikydamas neatremtą sunkųjį kulkosvaidį. Anie du žingtelėjo į šalis, akimirksniu

ištisę kryžium vyriškio rankas, trečiasis nė nekilsteldamas kulkosvaidžio įrėmė vamzdį nukryžiuotajam į pilvo apačią, driokstelėjo trumpa serija. Priešais esančio namo sienos link nuskrido drabužių skutai... Moteris nuslydo palei bagažinę ir atgulė ant grindinio, pritraukusi kojas prie pilvo, tarsi taisytusi miegoti.

Po akimirkos skersgatvyje žudikų nebebuvo.

- Kas darosi, kas darosi?! - išgirdau aš ir iš naujo pastebėjau greta savęs moterį, bežiūrinčią pro langą. - Kas gi čia darosi toj jūsų Maskvoj, kad ją griausmas!..

- Reikia dingt iš čia, - pasakiau. - Po penkiolikos minučių čia bus Komisija, jie pradės naršyti po laiptines ir palėpes, tada mums galas...

- Kokia čia dar komisija, - moteris verkė ir spyrėsi, aš tempiau ją laiptais žemyn, - kokia komisija, išmuš čia mus, šitoje Maskvoj!..

- Nacionalinio Saugumo Komisija, argi jūs ir šito nežinote? - murmėjau tempdamas. - Einam, greičiau einam!

Kai pravėrėm duris, buvo jau per vėlu. Abipus į skersgatvį įvažiavo po mašiną - policijos mikroautobusas ir juoda "Volga" su raudona blykčiojančia lempa ant stogo. Įsižiebė mašinų žibintai, supokšėjo duralės, žmonės civilinėmis striukėmis ir pilkomis policininkų uniformomis iššoko iš mašinų ir išsirikiavo dviem grandinėmis, blokuodami sankryžas. Aš pravėriau duris. Automatas mano rankoje su vis dar užmautu durklu blykstelėjo nuo gatvės šviesų...

- Viskas, - tariau. - Viskas, dabar jie pradės eiti per namus...

Moteris tylėjo, girdėjau tik jos alsavimą, triukšmingą alsavimą save praradusio žmogaus.

- Palaukit, - pasakiau pernelyg garsiai ir krūptelėjau. - Palaukit! O kaip jūs čia patekot? Durys juk buvo užkaltos...

- Ogi ten iš kiemo yra dar vienos. - Moteris atsiminusi pašoko, aš irgi pašokau, nepaleisdamas jos odinės rankovės. Kaipgi aš pamiršau šitas kiemo duris?! Nors, rodos, anksčiau jos buvo užrakintos...

Mes atsidūrėme kieme - tiesą sakant, tai buvo net ne kiemas, o tiesiog kita gatvė, bet čia stovėjo geležiniai šiukšlių konteineriai, juodavo seniai sudaužytos mašinos griaučiai - tai buvo prastoji pusė kadaise prašmatnaus namo Tverės gatvėje. Sniegas čia neslinko genamas vėjo, nešliaužė kaip baltos gyvačiukės - jis jau slūgsojo sustingęs šviežiomis bangelėmis, sąslavyną ir konteinerių užuovėjoje. Prie vienos ištaigingo namo laiptinės šmėžavo figūra žmogaus raudona nailono striuke, žingsniavusio pro laiptinę šen ir ten, tarsi sargybinis. Mes praėjome pro patį, aš išvydau nenusakomos lyties būtybę jaunu veidu, visai žilais ilgais plaukais, išgirdau murmant: "Jinai išeis - o šičia aš. Jinai išeis - o šičia aš. Jinai išeis - o šičia..."

Prisiminiau, kad šioje laiptinėje gyveno kažkada garsi dainininkė, čia visados būriuodavosi kvaištelėję gerbėjai. Šis beprotis turbūt nuo pat tų laikų čia ir klaikinėjo. Galbūt jis ir nežinojo, kad jo dievaitė jau seniai dainuoja keleiviams kelte, vežiojančiame daugiausia futbolo sirgalius tarp Anglijos ir Danijos. Kartą kažkoks padūkęs britas šveitė į ją tuščią skardinę nuo alaus - jis išgyveno dėl to, kad liverpuliečiai prakišo. Bi-Bi-Si komentavo tą epizodą su užuojauta, atmiešta patyčiomis...

Ėjome jau Sadovaja gatve. Už mūsų juodavo "Pekino" griuvėsiai, ačiū Dievui, juos pavyko laimingai aplenkti. Nuo to laiko, kai viešbutis sukiužo artilerijos ugnyje, jo griuvėsiuose įsikūrė Pamaskvio anarchistai. Per vasarą čia kabėjo išblukęs skuduras su užrašu: "Šalin Maskvą, tegyvuoją Liubercai!", o kartą iš ryto mačiau, kaip raudonų plytų dulkės, sukamos birželio vėjo, sėdo ant negyvėlio, kuris tabalavo nesugriauto trečiojo aukšto lango kiaurymėje. Tai buvo vaikinai iš maskviškių šutvės, jis ir vilkėjo jų uniforma - juoda odine striuke. Tokia pat juoda odinė kepurė buvo užsmaukta jam ant veido. Jis kabėjo ant spindinčios plieno grandinės, taip "Pekino" gyventojai išreiškė savo pasibjaurėjimą metalu - jo tikėjimo simboliu. Spygliuotos apyrankės, kaip griozdai užmautos ant jo išlindusių iš rankovių riešų, spindėjo apšviestos kiniškų restorano žibintuvėlių. Priemiesčių budeliai atvilko juos iš kažin kur ir pakabino lange abipus

nužudytojo. Jie net įsigudrino įjungti juos, ir blyškios įvairiaspalvės šviesos atrodė kraupios paryčiais.

- O mano vyrą užmušė dar užpėmai, - tęsė moteris savo nesibai-giantį pasakojimą. - Geras buvo vyriškis, rankas turėjo nagingas, visiems mūsiškiams iš Krasnyj Kamenj - toks rajonas yra mūsų mieste - mašinas remontuodavo, ir jie patys jį ir užmušė... Tiesiai servise ir užmušė, laužtuvėliu dėjo, pinigų - kiek tų pinigų ten buvo, galbūt tūkstantis senaisiais dar, "kupročiais", - tai jie paėmė ir dingo. Kaimynai...

Aš nutylėjau. Kiek jau girdėjau tų istorijų - ir eilėse stovėdamas, ir iš mačiusiųjų, o dabar va ir iš nukentėjusios... Neužjaučiau aš jos auksarankio vyro, kuriam tūkstantis "kupročių" - lygiai tiek, kiek mes su žmona išleisdavom duonos daviniui per savaitę, - buvo ne pinigai. Neužjaučiau ir jos pačios, kuri, pasiėmusi šimtą, o gal ir du šimtus tų pačių tūkstančių, atvažiavo "batų apsipirkti" ir dabar, naktį, dūlina su manim per miestą ir mena vyrą. Net ir to jaunuolio metalisto, kabėjusio su spindinčiomis spygliuotomis apyrankėmis, visai negaila buvo. Kažkodėl man buvo gaila to gramozdiško viešbučio su špiliu ant stogo...

Pro garsųjį namą su negera lemiančiu butu, kur tarpuvartėj budėjo piketai su kačių kaukėmis ir "šėtono palydos" raiščiais ant alkūnių, pro Patriarchų Prūdus, aplink kuriuos iš lėto suko policijos patrulio tankas, čiupinėdamas prožektoriaus spinduliu aplinkinius fasadus, pro kažkokią pasiuntinybę, apkrautą smėlio maišais, už kurių mėlynavo SNO kinų bataliono šalmai, mes priėjom Spiridonovką.

- Ir va aš noriu jūsų paklausti, ar jūs kartais neturite naujų talonų?
- moteris pažvelgė man į akis iš šono, ir vėl melsvoje mėnulio šviesoje jos veidas tarsį būtų patyręs metamorfozę, iš kokios nors beveik užmirštos "Burdos" prieškario laikų šampūno reklamos virs-damas velniško grožio laumės veidu. - O aš pirkčiau iš jūsų po šim-tą už vieną ar kiek čia Maskvoj duodama. Labai jau man batų reikia...

- Deja, - aš stabtelėjau. Tik dabar pastebėjau, kad taip ir tempiوسي automata su uždėtu durklu. Sudėjęs ir pakišęs "kalašnikovą" po striuke, aš pakartoju: - Deja... turiu labai nedaug... tik šiandienai... beje... jeigu aikštėje nieko man reikalingo nebus, aš galiu jums perleisti pagal įprastą kursą, po aštuoniasdešimt už vieną... ateinančią savaitę turiu gauti dar bent kiek... tad jei norite...

- Tai ačiū! - jinai iškart pamiršo visas savo senas bėdas ir šios nakties išgyvenimus. - Tai ačiū jums! Tai aš jau su jumis, žinoma, lig pat aikštės ireisiu. O galim, jei norit, ir ant suoliuko štai čia pasėdėti... kol kas juk dar anksti?

Mums po kairei buvo skveriukas prie kažkokio seno namo, kokiuose gyvena funkcionieriai. Tuščia milicijos būdelė iškultais langais dunksojo skvero pakrašty. Pažvelgiau į laikrodį ant stulpo - buvo be penkiolikos dvi. Aikštėje aš ketinau būti kokią penktą.

- Ką gi... galim pasėdėti, parūkyti.

Tamsoje susiradome aplaužytą suoliuką, prisėdom, užtraukėm dūmą. Jinai, aišku, turėjo tikros "javos", o aš susisukau savųjų, jos atkišto pakelio atsisakiau - jau daug metų aš nesileisdavau niekuo pavaišinamas. Mes užsirūkėme, aš išsitraukiau tranzistorių - kokią penketą minučių galima buvo sau leisti pasiklausyti žinių, juo labiau kad mėnesiui baigiantis žmona turėjo gauti baterijų. Kaip visada, padedant organizacijai "Inosemja". Pats giminaičių egzistavimo Paryžiuje faktas teikė mums galimybę ir maitintis už talonus, ir gauti kartais normalų drabužį, apavo, baterijų - vyriausybė nenorėjo prarasti tų, kurie galėjo nors retkarčiais atvežti į šalį ir tikrų pinigų... Tranzistorius spragtelėjo ir sušnypštė.

"... Estijos Respublikos sostinė. Labas vakaras, brangūs draugai Rusijoje! Skaitome žinias. Vakar internetu Rusijos piliečių stovykloje kilo riaušės. Federalinė policija ėmėsi priemonių. Pabaltijo Federacijos parlamente Kenigsbergo deputatas Černovas pateikė paklausimą..."

Sukau rankenėlę toliau: iš "Pabaltijo laisvės balso" tikslaus laiko negreit sulauksi.

"... Kryme. Taip vadinamoji Simferopolio vyriausybė teikia prieglobstį atbėgusioms į salą padugnėms. Liūdnai pagarsėjusios Rusijos Revoliucinės Armijos banditai ruošiasi įsiveržti į mūsų šalį. Visuotinį demokratinių šalių pažangiosios inteligentijos pasipiktinimą ryšium su tuo kelia pozicija liūdnai pagarsėjusio rašeivos Aksionovo, kuris savo paskutiniaja knygpalaikė "Sibiro žemynas" pakurstė Azijos sukilėlių kruviną maištą. Jie toliau žvėriškai siaučia Orenburge, Alma-Atoje ir Vladikaukaze. Kaip praneša Amerikos komunistų laikraštis "Washington Post", neseniai šitam neva rusų rašytojui paskyrė audienciją vyriausiasis visų Krymo totorių muftis..."

Išjungiau - baterijos beveik išsekvotos, o pasakyti laiką, atrodo, neketino. Dabar jie laiką pasako vis rečiau, versdami kuo daugiau klausytis visokių nesąmonių.

- Tai bjaurybės! - ryžtingai pasakė mano kelionės draugė ir švystelėjo nuorūką į krūmus. Ir tuoj be jokio ryšio paklausė: - O jūs, atleiskit, žinoma, iš kur gavote talonų? Gal užsienyką turite ar kaip?

Velniaižin kiek man dar reikėtų pergyventi perversmų, kad atsi-kratyčiau to - ne įpročio, o greičiau ydos - visiško bejėgiškumo prieš šitas, prieš grobikes!

Aš neprasitariau apie žmonos gimines.

- Šiaip... darbe, - murmėjau aš, išjungęs tranzistorių ir kišdamasis jį į vidinę kišenę. - Mums taip moka...

- O kur jūs dirbate? - ji kalbėjo vis tyliau, dabar šnibždėjo, nors neseniai, kai buvome pavojuj ir reikėjo tylėti, jinai bliovė baisiausiai. - O kur, a? Atleiskit, žinoma...

Mes sėdėjom jau apsiglėbę. Automato diržas smaugė mane, automatas mygo man ir jai krūtinę, aš nusimečiau jį ir paguldžiau ant suoliuko greta. Jinai pakišo ranką man po striuke.

- Sušalau... suoliukas štai koks šaltas, žiūrėk - ant jo šaltis...

Iš tikrųjų pamačiau ant suoliuko, ant jo briaunotų lentučių, šerkšnų...Jos odinio palto skvernas nutįso, lengvai trūkčioda-mas ir žarstydamas sniegą...

- Na... tu neatsakei... - jos ukrainietiško akcento dabar beveik nebuvo justi, ir žodžius jinai jau ne išdainuodavo, o iškvėpdavo. - Neatsakei... kur... kur tu dirbi...

Aš atsisėdau, vėl susukau lapelį su tabaku, spragtelėjau žiebtuvėliu. Jinai pasitaisė plaukus, drebedama užsisagstė palatą.

- Kur, a?

- Na... laikraštyje, - burbtelėjau. Aš jau buvo pasimokęs ir seniai be didelio reikalo nebesakydavau, kokią tarnybą turiu. Čia aš susizgriebau: jinaigalėjo ir žinoti, kad redakcijose talonais nemokama...

Tačiau jinai nežinojo.

Kai pakėliau akis, jinai stovėjo man priešais, ir mano automato vamzdis buvo nukreiptas tiesiai man į kaktą.

- Gyvatė! - pasakė ji. - Gyvatė, šūdas! Duok čia talonus tavo sušiktus, žurnaliste šūdinas! Va per tokius bjaurības ir prasidėjo viskas! Gyvenom kaip žmonės, viskas buvo normalu, vyras po šešis tūkstančius "kupročių" gerą dieną užkaldavo, o jums vis blogai buvo! Pavydūs sutvėrimai! Leonidas Iljičius jums blogas buvo, o mūsų mieste jo laikais tokia tvarka buvo, ir apsuksiams žmonėms, kurie gyvent galėjo, gyvenimas buvo!.. Stalinas jums blogas buvo, Brežnevas jums blogas buvo, jums Gorbačiovas įtiko!.. Duok talonus ir mauk iš čia, o tai nupilsiu inteligentą Maskvos, tikrai nupilsiu!

Aš iš lėto pakilau nuo suoliuko, ir jinai suspigusi atšoko, kilstelėjo vamzdį...

- Ramiau... - aš pradėjau ieškoti vidinės kišenės. Mielai būčiau atidavęs jai tą šimtinę talonų, bet visai nebuvo tikras, kad po to jinai išsigandusi nesuvarys į mane apkabos. Ir taikiais laikais šitos ne per daug buvo gailestingos. - Ramiau... tuoj aš atiduosiu tau tuos prakeiktus talonus... tik nešauk, kvaiša... tave gi Komisija iškart paims... tuojau pat...

Galima buvo, žinoma, nugriūti paslikam, truktelėti ją už kojų, apautų slidžiais pusbačiais - ir nieko jinai nesuspėtų, pamanyk, teroristė... Bet vieną dalyką jinai galėjo suspėti: paleisti seriją man

virš galvos, o čia, tarp šitų pasmerktų namų, triukšmas buvo beveik toks pat mirtinai pavojingas, kaip ir kulka.

Jau buvau beištraukias iš kišenės ranką su talonais, kai toli gatvės gale pasigirdo motorų ūžimas. Štai jau pasirodė priešakinis tankas - lengvasis, desantinis, už jų viena bėmė, kita, sunkvežimis su brezentu ir kolonos gale tankas... Spiridonovkoje artėjo dar viena naktis.

Jinai žvilgtelėjo į triukšmo pusę. Tą pat akimirką aš staigiai puoliau prie jos, dešine ranka apkabinęs užčiaupiau jai burną, kaire, sučiupęs už riešo, užsukau jos dešiniąją, gulėjusią ant automato gaiduko, stipriai suspausdamas, kad, neduok Dieve, nesuspėtų nuspausti. Ir kartu su ja nugriuvau ant žemės už skvero krūmų.

* * *

Dabar jie paskambino namo.

Aš ketinau eiti į institutą, žmona ruošė pusryčius, ir imtuvas ant virtuvinio stalo malė nesustodamas - jinai įjungdavo jį visam rytui. "... Greitieji kateriai Persų įlankoje... toliau iškeliami delegatai... mūsų klausytojų laiškai patvirtina - alternatyvos pertvarkai nėra... Sąjunginė devynioliktoji... o štai akademikė Tatjana Zaslavskaja mano, kad..."

Pakėliau ragelį.

- Čia Sergejus Ivanovičius, - išgirdau džiugų stažuotojo balsą. - Tik jūs nekartokit garsiai, Jurijau Iljičiau, o tai žmona... Sveiki.

- Sveiki, - pasakiau su pasišlykštėjimu ir neviltim. Vadinasi, tai ir toliau tęsis! Ir ar baigsis?..

- Labai reikia! - džiugiai pranešė Sergejus Ivanovičius. - Labai reikia susitikti! Jūs juk jau parašėte? Na ir gerai. Tik institute jau nebeparanku, Jurijau Iljičiau. Tad jūs geriau ateikit prie viešbučio, Jurijau Iljičiau, aha, prie "Inturisto". Tikrai taip, keturioliką valandą, Jurijau Iljičiau. Na, iki pasimatymo, Jurijau Iljičiau, Jurijau Iljičiau, Jurijau Iljičiau...

- Iki pasimatymo.

Aš numečiau ragelį.

- Kas ten? - paklausė žmona.

- Su reikalais, - pasakiau ir tuoj pasibaisėjau: vadinasi, aš jau vykdau jų nurodymus, slepiu nuo žmonos. - Su reikalais, iš žurnalo...

Prie įėjimo į "Inturistą" manęs laukė vienas Sergejus Ivanovičius, stažuotojas. Kaip ir pridera, jis buvo pastumdėlio vaidmenyje. Tylėdami paspaudėme vienas kitam rankas, tylėdami kilome liftu minioje vokiečių, šokaujančių ir klegančių kaip miške. Bobelė šutintais džinsais, su alyvų spalvos garbanomis, įdėmiai ir neabejotinai palankiai stebėjo Sergejų Ivanovičių. Įsivaizdavau, koks jis atrodo jai: papūstžandis, papūstlūpis, su tankiu kuodu, devyniasdešimties kilogramų svorio galiūnas. Jinai galėjo mus palaikyti tėvu ir sūnum - beje, apsirengęs kaip sūnus buvau aš, o jis vilkėjo dailų universalinį pirktą kostiumą ir ryšėjo kaklaraištį.

Igoris Vasiljevičius pasitiko mus numeryje, džiugiai spausdamas ranką ir šypsodamas, kaip dera jo profesijos žmogui. Dabar aš pabandžiau ir jo portretą suformuluoti: išėjo kažkas vidutinio tarp neišvaizdaus kino herojaus ir žmogaus iš saugumo technikos plakato. Bet jo šypsena buvo maloni...

- Kaip kelionė, Jurijau Iljičiau? - šypsodamas šia puikia šypsena, nuo kurios jo veidas pasidengė raukšlėmis, Igoris Vasiljevičius abiem rankompakratė mano ranką ir nedelsdamas pasodino į fotelį už žurnalinio staliuko, pats atsisėdo priešais, o Sergejus Ivanovičius pritūpė ant lovos krašto. Numeris buvo aptvarkytas, tarsi keičiantis viešbučio gyventojams. Ant staliuko tuoj nutūpė peleninė, ir mes, kaip įprasta, visi trys užsirūkėm. - Kaip jums patiko ekskursija?

- Na, - sutrikau aš, - patys suprantat... įdomu, žinoma...

- Aš manau! - nedelsdamas pertraukė Igoris Vasiljevičius. - Tai bent kelionė: devyniasdešimt tretieji!

- Aš pats visą gyvenimą svajoju, - įsiterpė ir Sergejus Ivanovičius. - Kai Hugo perskaičiau, tai ir kilo noras: būtina devyniasdešimt tretieji. Kai kas nori, pavyzdžiui, kokius nors dutūkstančius, o aš kažkodėl būtent į devyniasdešimt trečiuosius, ir viskas...

- Na, mums nepriklauso, - su liūdesio gaidele pastebėjo Igoris Vasiljevičius. - Tai jau jums... Kaip sakoma, ir profesiniu požiūriu. Manau, iš jūsų instituto daug kas norėtų, bet negali. Pusmečiu ar metais - prašom, bet kad iškart į kitą penkmetį... Na, tai juk suprantama: jūs gabus... Jei norit žinoti, aš jau dvidešimt metų jūsų eksperimentais domiuosi, ir va net Sergejui sakiau, neleis sumeluoti: Jurijus Iljičius, sakau, iš instituto ekstrapoliatorių pats geriausias. Jūs dar eiliniu ekstrapoliatoriumi dirbote, o aš kai tik žurnale jūsų ataskaitą perskaitau, būdavo, tai ir sakau: būtinai reikėtų Jurijui Iljičiui penkmečiu ar dviem atsiplėšti! Ir net vadovybei raportuodavau... Bet jūs pats juk suprantate, Jurijau Iljičiau, laikai buvo kitokie. Kas jus tada penkmečiu į priekį būtų išleides? Buvo laikoma netikslinga... Sykį net - pameni, Sergejau, tu dar tik atėjai į stažuotojus, prieš septynioliką metų - reikalavo, kad aš apie jus, Jurijau Iljičiau, parašyčiau subjektyvką, kaip sakoma - na, tai pas mus taip vadinas, subjektyvi nuomonė, o aš sakau: norite - prašom, štai padedu bilietą ant stalo, ir galite tada daryti ką tinkami, tik aš Jurijų Iljičių pažįstu ir garantuoju... Matote, Jurijau Iljičiau, ir tais laikais pas mus visokių žmonių buvo.

- O jūs ją gerai, - netikėtai pasakė Sergejus Ivanovičius ir nusišypsojo. Skirtingai nuo vyresniojo, jis šypsojosi santūriai ir subtiliai. - Gerai! Vienas - ir suraitėt. Galėjo juk triukšmą pakeikti. Nušauti, aišku, nebūtų nušovusi, o triukšmo nemažai būtų pridariusi...

- Taigi aš visados sakiau, - tuoj įsiterpė į netikėtai pakrypusį pokalbį Igoris Vasiljevičius, - visados sakiau, kad Jurijus Iljičius nepaprastai drąsus žmogus! Jūs juk drąsus žmogus, Jurijau Iljičiau?

- Kaip čia jums pasakius, - aš sumišau, patraukiau pečiais. - Apskritai aš iš tikrųjų pastaruoju metu mažai ko bijausi. Šeima mano nedidelė, žmona - savarankiškas žmogus, ko man bijoti?

- Ir aš taip sakau, - sutiko Igoris Vasiljevičius. - Jūs ir mūsų juk nebijote, tiesa? Parašėt viską, kaip bus, nieko nepadailindamas.

Kaip bus - taip ir parašėte. Ir apie internacionalistus, ir apie jaunimą... Ir teisingai! Kam slėpti, jeigu jūs tikras? Mums juk reikia žinoti visą tiesą, jeigu mes tiesos nežinosime, kas gi perspektyvą? O vadovybę reikia perspėti...

- Ir apie mūsiškius, - Sergejus Ivanovičius šyptelėjo subtiliai, putlūs jo skruostai vos pastebimai virptelėjo, - apie mūsiškius... kaip jie, išgirdę šaudymą... atlėkė... ir grandine, grandine... irgi nepabūgote pranešti, Jurijau Iljičiau?

- Ir teisingai padarėt, kad nepabūgot! - sušuko Igoris Vasiljevičius. - Beje, jūs kartais kieno nors veido iš jų neįsiminėt? O tai mes turime tokių duomenų, kad ten... kai kurie draugai... na, žodžiu, ne iš mūsiškių, o tik apsimeta mūsiškiais... Bet ką čia aš jums aiškinsiu, jūs apie tokią galimybę ne prasčiau už mane žinote, jūs viename savo eksperimente ją net patikrinote, tiktai praeityje, aišku...

- Praėjusiame laike, - patikslino Sergejus Ivanovičius, - teisingai, Jurijau Iljičiau?

- Apskritai tai taip, - vangiai sutikau, - tiktai ne praėjusiame, o seniai praėjusiame, jeigu skaitėte ataskaitą...

- Būtent, būtent, - sutiko Igoris Vasiljevičius, - seniai praėjusiame. Tiesa, mes tos jūsų ataskaitos neskaitėm.

- Bet iš kur tada Sergejus Ivanovičius žino? - nustebau aš.

- Taigi jūs pats ką tik pasakėte, - nustebo Igoris Vasiljevičius. - Ką tik: "Apskritai tai taip, tiktai ne praėjusiame, o seniai praėjusiame..." Teisingai, Sergejau?

Sergejus Ivanovičius linktelėjo. Ir čia man pasidarė negera.

"Betgi patys jie nė velnio nežino, - pasibaisėjęs supratau, - jie gi nė velnio nežinojo, kol aš pats jiems visko nepapasakojau, ir jie gali kiek tinkami šnekėti, kad aš jau ir apie paskutinę kelionę ataskaitą parašiau, bet juk aš tikrai žinau, kad aš jos dar nerašiau! Ir tos senos ataskaitos jie neskaitė, o juk galėjo ir paskaityti, tik tinginiai jos neskaitė ir institute, ir apskritai, ji mane, tiesą sakant, ir padarė populiariu, jeigu aš bent kiek esu populiarus... Ji net išėjo atskiru biuleteniu, apie ją net Romos konferencijoje pranešimas

buvo!.. Jie ničnieko nežinojo, - kartoju sau suglumęs, - jie juk nieko nežinojo, aš pats jiems viską išpasakojau, pats ėmiau jiems padėti...”

- Va tik be reikalo nenurodėte, - pasakė Igoris Vasiljevičius, - ar nesutikote ten kokio nors savo kolegos, tik... iš tų. Iš anapus, taip sakant...

- Taip, - patvirtino ir Sergejus Ivanovičius ir pasidarė dar oresnis, negu paprastai, nepaprastai orus vaikas. - Mums juk kas rūpi? Mums juk moterys, kad ir iš Dnepropetrovsko, ar net vaikinai iš karinių patriotinių junginių nerūpi, mūsų kryptis juk visiškai kita.

- Žinoma, - tęsė Igoris Vasiljevičius, - tik iš anapus! Argi mes siūlytumėm jums apie moteris arba apie kokį pirmą pasitaikiusį kokios nors populiarios dainininkės gerbėją... Juktai vis mūsų žmonės! Mums šito nereikia, ir mes jūsų kaip padoraus žmogaus to ir neprašysim. Bet mes turim duomenų...

- Visiškai tikslų, - įsiterpė Sergejus Ivanovičius.

- Kad jie turi ekstrapoliatorių, - tęsė Igoris Vasiljevičius, - kuris...

- Arba kuri, - patikslino Sergejus Ivanovičius.

- Tai Jurijui Iličiui nesvarbu, - suruko nuo šypsenos Igoris Vasiljevičius, - va jis... kaip mikliai... Ar nebuvo karšta nenusirenginėjant?

- Kaip tai karšta? - burbtelėjau nieko nesuprasdamas. - Šerkšnas ant suoliuko...

- Šerkšnas! - Igoris Vasiljevičius nusikvatojo. - Na ką tokiam vyrui reiškia šerkšnas, a? Na, jūs tai bent, Jurijau Iličiau...

- O ekstrapoliatorius iš anapus būtina turi ten būti, - Sergejus Ivanovičius ėmė rodyti neįprastą jam savarankiškumą ir atkaklumą, visai nepalaikydamas nešvankios temos. - Ir jums reikia užmegzti su jais kontaktą, nesukeliant įtarimo, jokių būdu netrukdam jo veiksmams, o atvirkščiai, prižadėti jam padėti, net jei jo veiksmai siektų tolesnio destabilizavimo...

- Na, Sergejau, čia jau per daug Jurijui Iličiui, - taikiai tarė Igoris Vasiljevičius, pamatęs turbūt mano persimainiusį veidą. - Čia

jau perdaug... Tai jau mūsų darbas, Sergejau, tu jo nekrauk Juri-
jui Iljičiui... Jūs tik nepabaidykite, Jurijau Iljičiaus, tik nepabaidykite...

Ir aš jau pasijutau bestovįs prie durų. Ir, žvelgdamas man į akis
ir vėl abiem rankom kratydamas manąją, Igoris Vasiljevičius pakar-
tojo:

- Ir niekas, niekada, nė už ką apie tai nesužinos, patikėkit mumis,
juk tai jums nenaudinga, jūs tolimiausias ekstrapoliatorius, ir talen-
tas didelis, jums reikia rašyti ir rašyti, o jeigu, sakykim, mes
jus išslaptinsim, tai mums ir klius nuo vadovybės, todėl kad mes
dabar jau viena virve surišti, Jurijau Iljičiaus, ir jums reikia tik
nepabaidyti, nepabaidyti...

* * *

Nepraėjo nė minutės, kaip jie apsupo namą. Visi buvo unifor-
muoti, su įprastinėmis savo uniformomis, matyt, šiandien jų laukė tiek
įprastas darbas, kad reikalo persirenginėti civiliais ir nebuvo. Tik
komandavo trise gerais pilkais paltais ir kailinėm kepurėm - jie išsi-
ropštė iš paskutiniosios bėmė ir iškart atsistojo nuošaliau.

(Pabaiga kitame numeryje)

Iš rusų k. vertė Algimantas LITVINAS

CONTENTS

- The Almanach's Purpose.....	5
- Dr. E. Jahn's Interview for the First Issue of "Politika" Almanach.....	6

Articles and Translations

- G. Vitkus. Social Justice or Distribution "According to Work"?.....	13
- F. Eidlin. Ethical Problems of Imperfect Knowledge in the Policy Sciences.....	20
- S. Hook. Democracy or Republic?.....	43
- S. M. Lipset. Democracy and Working Class Authoritarianism.....	49
- W. Beach. What is Tolerance in a Democratic Society?.....	55

Review

- J. Šmulkštys. Politology Yesterday and Today.....	62
- A. Krupavičius. Politology in London.....	74
- A. Jankauskas. Learning Politology.....	81

Arts and Politics

- A. Kabakov. The Non-returner. Film story (The beginning).....	84
---	----

INHALT

- Die Bestimmung vom Almanach.....	5
- Das Interview von Dr. E. Jahn dem ersten Heft vom Almanach "Politika".....	6

Veröffentlichungen und Übersetzungen

- G. Vitkus. Die soziale Gerechtigkeit oder die Verteilung "nach der Arbeit".....	13
- F. Eidlin. Die ethischen Probleme der unvollkommenen Erkenntnis in der Politikwissenschaft.....	20
- S. Hook. Die Demokratie oder die Republik?.....	43
- S. M. Lipset. Die Demokratie und der Autoritarismus der Arbeiterklasse.....	49
- W. Beach. Die Toleranz in der demokratischen Gesellschaft.....	55

Die Übersichten

- J. Šmulkštys. Die Politikwissenschaft gestern und heute.....	62
- A. Krupavičius. Die Politikwissenschaft in London.....	74
- A. Jankauskas. Wir studieren die Politologie.....	81

Die Kunst und die Politik

- A. Kabakov. Der Nichtwiedergekehrte. Die Filmnovelle (Der Anfang).....	84
--	----

СОДЕРЖАНИЕ

- Назначение альманаха.....5
- Интервью д-ра Э. Яна первому номеру альманаха "Политика".....6

Публикации и переводы

- Г. Виткус. Социальная справедливость или распределение "по труду"?....13
- Ф. Эйдин. Этические проблемы несовершенного знания в политической науке.....20
- С. Хук. Демократия или республика?.....43
- С. М. Липсет. Демократия и авторитаризм рабочего класса.....49
- У. Бич. Толеранция в демократическом обществе.....55

Обзоры

- Ю. Шмукштис. Политические науки вчера и сегодня.....62
- А. Крупавичюс. Политическая наука в Лондоне.....74
- А. Янкаускас. Изучаем политологию.....81

Искусство и политика

- А. Кабаков. Невозвращенец. Киноповесть (начало).....84

LIETUVA VAKAR, ŠIANDIEN, RYTOJ...

Kas vyksta šiandieną ir kodėl? Kokiu būdu siekti tikslo? Aktualiais nūdienos klausimais profesionaliai diskutuoja bei aptaria teorinius politikos pagrindus

POLITOLOGIJOS KLUBE

mokslininkai teisininkai ir ekonomistai, istorikai ir filosofai, dėstytojai ir studentai, taip pat žurnalistai ir visuomeninių judėjimų atstovai, įvairiausių pažiūrų žmonės iš Vilniaus ir kitų Lietuvos miestų.

Laukiami politologai iš kitų respublikų bei užsienio šalių.

Klubo nariai renkasi kartą per mėnesį Adomo Mickevičiaus bibliotekoje, Trakų g. 10.

Informaciją teikia Tamara Grinkevičienė telefonu 622982.

Almanacho "Politika" redakcija
kviečia autorius ir vertėjus bendradar-
biauti rengiant kitus numerius.

Kviečiame mokslininkus ir politikus
siųsti straipsnius, apžvalgas, metodinę
medžiagą.

Siūlome bendradarbiauti vertėjams
iš anglų, vokiečių, italų, prancūzų, rusų
kalbų.

Honorarai mokami ne tik vertėjams,
bet ir autoriams!

Mūsų adresas:

Vilnius 232008 Gedimino pr. 14

Firma "Balticon", almanachas "Politika"

tel. 630810

VU BIBLIOTEKA

Ž08553

1